



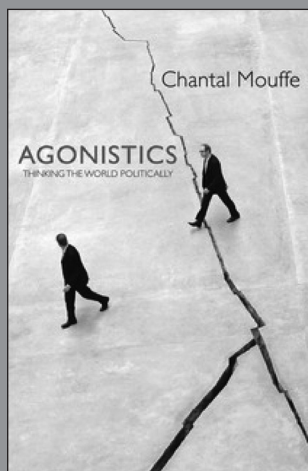
ปริทัศน์หนังสือ
Book Review
Agonistics: Thinking the World Politically
ผลงานของ Chantal Mouffe

ปริทัศน์โดย อรรถสิทธิ์ สัทธิดำรง*
Attasit Sittidumrong

* อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์ สำนักศึกษาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

Agonistics : Thinking the World
Politically

អ្នកបោះពុម្ព : Chantal Mouffe





ปริทัศน์หนังสือ
Book Review
Agonistics:
Thinking the World Politically
ผลงานของ Chantal Mouffe

“ข้อเรียกร้องต่อประชาธิปไตยซึ่งกำลัง
ส่งเสียงดังไปทั่วในหลายภาคส่วนจะประสบผล
สำเร็จอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อผู้ประท้วงใน
ขบวนการเหล่านี้เปลี่ยนแปลงแนวทาง
ยุทธศาสตร์แบบถอนตัวมาเป็นการยอมรับถึง
การเป็นส่วนหนึ่งของ ‘เจตจำนงร่วม’
อันก้าวหน้าซึ่งสัมพันธ์กับ ‘สงครามแห่งการ
จัดวางตำแหน่ง’ เพื่อการเปลี่ยนแปลงสถาบัน
ประชาธิปไตยอย่างถึงรากถึงโคนรวมทั้ง
สถาปนาอำนาจนำในสังคมเสียใหม่”

ข้อความข้างต้นเป็นข้อความสุดท้ายใน
หนังสือชื่อ Agonistics: Thinking the World
Politically หรือ **คู่แข่ง: พินิจโลกอย่างเป็นการ
เมือง** ผลงานล่าสุดของชองตาล มูฟ (Chantal
Mouffe) นักทฤษฎีการเมืองฝ่ายซ้ายชื่อดัง

เจ้าของแนวคิดประชาธิปไตยแบบคู่แข่ง (Agonistic Democracy) ทั้งนี้ แม้อาจเต็มไปด้วยประเด็นอันหลากหลาย แต่คงมีอาจปฏิเสธได้ว่าหัวใจสำคัญของคู่แข่ง: พินิจโลกอย่างเป็นทางการเมืองคือการนำเสนอแบบแผนเพื่อกำกับทิศทางและยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวมวลชนของขบวนการฝ่ายซ้ายระดับโลกในการปะทะกับกลุ่มทุนข้ามชาติและอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่³ ในแง่นี้แม้อาจเป็นเพียงการรวมบทความ ข้อเขียนต่างกรรมต่างวาระ แต่หนังสือเล่มนี้ก็กลับเต็มไปด้วยความพยายามของมูฟที่ต้องการนำแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบคู่แข่งมาปรับประยุกต์วิเคราะห์และนำเสนอตัวแบบเพื่อใช้เป็นแนวทางการเคลื่อนไหวของขบวนการฝ่ายซ้ายต่อไป

กระนั้นวัตถุดิบประสงคดังกล่าวก็คงมีอาจเป็นไปได้ หากผู้อ่านมิได้ติดตามผลงานตลอดไปจนถึงพัฒนาการทางความคิดของมูฟ โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบคู่แข่ง นั้นจึงไม่แปลกที่คู่แข่ง: พินิจโลกอย่างเป็นทางการเมืองจะเริ่มต้นด้วยการกลับมาอธิบายแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบคู่แข่งเสียก่อน โดยมูฟได้สรุปแนวคิดดังกล่าวของตนว่าเป็นแนวทางการพินิจปัญหาต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงทางการเมืองมากกว่าแนวทางการพินิจแบบเสรีประชาธิปไตย

³ Chantal Mouffe. *Agonistics: Thinking the World Politically*. การอ้างอิงเนื้อหาจากหนังสือเล่มนี้ต่อไปจะใช้การอ้างอิงแบบวงเล็บ สำหรับข้อความข้างต้นผู้เขียนถอดความจากภาษาอังกฤษที่ว่า: “The call for democracy that is now being voiced in a variety of quarter can only produce lasting effects if the activists involved in these movements, instead of implementing the strategy of withdrawal, accept becoming part of progressive ‘collective will’ engaged in a ‘war of position’ to radicalize democratic institutions and establish a new hegemony”, p 127.

ซึ่งด้วยฐานคติที่มุมมองว่า ผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริงทางการเมือง ขาดความสามารถในการทำความเข้าใจปมปัญหาทางการเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะความขัดแย้งเชิงชาติพันธุ์และการเมืองอัตลักษณ์ที่โหมกระพือตามประเทศต่าง ๆ อย่างร้อนแรงภายหลังชัยชนะของเสรีประชาธิปไตยในช่วงทศวรรษสุดท้ายของศตวรรษที่แล้ว

สำหรับมูฟ ปัญหาของเสรีประชาธิปไตยในการทำความเข้าใจความเป็นจริงทางการเมืองนั้น แท้จริงแล้วคือปัญหาจากจารีตทางความคิดของสำนักเสรีนิยมโดยแท้ โดยได้รับอิทธิพลจากคาร์ล ชมิทท์ (Carl Schmitt) นักทฤษฎีกฎหมายฝ่ายขวาชาวเยอรมันผู้มองว่า เสรีประชาธิปไตยคือผลลัพธ์จากการผสานจารีตทางความคิดอันขัดแย้งระหว่างเสรีนิยม (ซึ่งเน้นสิทธิและความแตกต่างหลากหลายส่วนบุคคล) กับประชาธิปไตย (ที่ให้ความสำคัญกับความเหมือนและความเท่าเทียมของประชาชนโดยปราศจากความแตกต่างใด ๆ ทั้งสิ้น) มูฟได้พิจารณาว่าแท้จริงแล้วองค์ประกอบของความคิดภายใต้จารีตแบบประชาธิปไตยในแนวคิดแบบเสรีประชาธิปไตยนั้นแทบไม่ได้มีพลัง สามารถควบคุมทิศทางการพินิจโลกได้เทียบเท่ากับแนวคิดแบบเสรีนิยมจนทำให้เกิดปัญหาของแนวคิดตามจารีตเสรีนิยมกลายเป็นปัญหาของเสรีประชาธิปไตยตามไปด้วย (หน้า 123-4) โดยแนวคิดตามจารีตเสรีนิยมนั้นจะวางอยู่บนฐานความเชื่อที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างก็เป็นปัจเจกชน (Individual) ผู้มีอิสระ ตัดสินใจเลือกสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุมีผล และสามารถสร้างความเห็นพ้อง (Consensus) ร่วมกันได้หากว่าความเห็นดังกล่าวนำมาซึ่งผลประโยชน์สูงสุดของแต่ละคน (หน้า 6) แน่นนอนแม้แนวคิดตามจารีตเสรีนิยมอาจได้รับความนิยม ทั้งยังสอดคล้องกับเงื่อนไขของสภาวะสมัยใหม่ที่เชื่อมั่นต่อสติปัญญาและความสามารถในการใช้เหตุผลของมนุษย์ แต่ในสายตาของมูฟ แนวคิดดังกล่าวกลับเพิกเฉย

และดูเบ้าพลังของอารมณ์ความรู้สึก โดยเฉพาะความรู้สึกแบบหลงใหล (The affection) ซึ่งรายล้อมและขับเคลื่อนการเมืองอัตลักษณ์จนไม่สามารถทำความเข้าใจรูปแบบความขัดแย้งหลักหลังยุคสงครามเย็นได้เลย ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ การปะทุของกระแสคลั่งชาติ ตลอดจนจนถึงการขยายตัวของลัทธิรากฐานนิยม (Fundamentalism) เป็นต้น (หน้า 8)

ด้วยเหตุนี้แทนที่จะจมอยู่ในข้อจำกัดตามจารีตความคิดแบบเสรีนิยม มูฟจึงเสนอแนวคิดเรื่อง ประชาธิปไตยแบบคู่แข่ง ซึ่งให้ความสำคัญกับพลังของอารมณ์ความรู้สึกและการเมืองอัตลักษณ์โดยเสนอองค์ประกอบสองส่วนสำคัญที่จะช่วยในการทำความเข้าใจความเป็นจริงทางการเมืองได้อย่างถ่องแท้ นั่นก็คือแนวคิดเรื่องความเป็นปรปักษ์ (Antagonism) และแนวคิดเรื่องอำนาจนำ (Hegemony) ทั้งนี้ตรงข้ามกับจารีตความคิดแบบเสรีนิยมที่ให้ความสำคัญกับความมีเหตุมีผลตลอดจนความสามารถในการแสวงหาความเห็นพ้องร่วมกันของปัจเจกชน ความเป็นจริงทางการเมืองในสายตาของมูฟ กลับเต็มไปด้วยความไม่แน่นอนที่ไม่มีใครหรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดผูกขาดชัยชนะและสถาปนาความเป็นผู้นำได้แต่เพียงฝ่ายเดียว ทำให้การเมืองเต็มไปด้วยความขัดแย้งที่ฝ่ายต่าง ๆ พร้อมจะทำลายและช่วงชิงชัยชนะมาจากฝ่ายผู้นำเดิมได้เสมอ ความเป็นจริงทางการเมืองสำหรับมูฟจึงเป็นเรื่องของปรปักษ์ที่ห้าหน้า ต่อสู้ ช่วงชิงความได้เปรียบระหว่างฝักฝ่ายต่าง ๆ โดยปราศจากการยอมขอมอย่างแท้จริง โดยกฎเกณฑ์สำคัญของการตัดสินใจชัยชนะทางการเมืองในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ นั้นจะวางอยู่บนการรักษา/ช่วงชิงความสามารถสำหรับการสถาปนาอำนาจนำในสังคมของแต่ละฝ่ายที่ หากฝ่ายใดสามารถเชื่อมต่อ (Articulate) วาระทางการเมืองของตนเข้ากับฝ่ายอื่นจนก่อเกิดเป็นพันธมิตรเฉพาะกิจหรือ

ที่มูฟเรียกว่า “ห่วงโซ่สมมูล” (Chain of Equivalence) ได้ก่อน ก็จะทำให้ฝ่ายนั้นได้เปรียบสามารถยึดกุมอำนาจนำในสังคมขณะนั้นและกลายเป็นผู้ชนะทางการเมืองได้ในท้ายที่สุด (หน้า 1 - 3) ในแง่นี้ ความเห็นพ้องร่วมกันทางการเมือง ความเห็นพ้องอันเป็นฐานคติหลักของจารีตความคิดแบบเสรีนิยม จึงมิใช่อะไรเลยนอกจากความเห็นพ้องปลอม ๆ ซึ่งถูกกำหนดจากฝ่ายที่ยึดกุมอำนาจนำในสังคมขณะนั้นเท่านั้น ความเห็นพ้องที่พร้อมจะแปรเปลี่ยนไปในทันทีหากว่าฝ่ายที่กุมอำนาจ นำดังกล่าวสูญเสียความสามารถในการนำให้ฝ่ายอื่น ๆ เพราะฉะนั้นหากมูฟมองว่าฐานคติที่ส่งผลต่อการพิจารณาการเมืองผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริงคือปัญหาใหญ่ของเสรีนิยม ฐานคติดังกล่าวก็คงเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้นอกจากการมองไม่เห็นความแย้งที่ต่างฝ่ายต่างก็มุ่งทำหั้นกับปรปักษ์ของตนเพื่อช่วงชิงและครอบครองความสามารถในการสถาปนาอำนาจนำทั้งสิ้น

แทบไม่ต้องสงสัยว่าข้อเสนอของมูฟดังกล่าวย่อมสอดคล้องกับความเป็นจริงทางการเมืองอย่างไม่อาจปฏิเสธไปได้ โดยเฉพาะการตระหนักถึงความสำคัญที่การรวมกลุ่ม แบ่งฝ่าย ตลอดไปจนถึงอารมณ์ความรู้สึกแบบหลงใหล มีผลต่อการเมืองอัตลักษณ์ยุคหลังสงครามเย็น แน่แน่นอนข้อเสนอข้างต้นย่อมสะท้อนถึงอิทธิพลทางความคิดที่มูฟได้รับจากนักทฤษฎีคนสำคัญอย่างคาร์ล ชมิทท์ ผู้มองว่าความเป็นการเมืองคือความสัมพันธ์แบบปรปักษ์หรือความขัดแย้งอันไม่สิ้นสุดทั้งไม่อาจรวมขอมร่วมกันได้ระหว่างมิตรและศัตรู² แต่นั่นก็ได้หมายความว่า มูฟจะคิดและเดินตามแนวทางของชมิทท์ไปเสีย

² ดูทัศนะของชมิทท์ต่อประเด็นเรื่องความเป็นการเมืองดังกล่าวได้ใน Carl Schmitt. The Concept of The Political.

ทุกเรื่อง เพราะในขณะที่ขมิทท์จะให้ความสำคัญกับการแบ่งแยกมิตร/ศัตรูอย่างสุดขีดขั้นชนิดที่การแบ่งแยกดังกล่าวไม่อาจลบล้างหรือสลายไปได้ มูฟกลับปฏิเสธความเข้มข้นในการแบ่งแยกดังกล่าว ทั้งยังพยายามลดทอนความขัดแย้งแบบนั้นลงเสียด้วยซ้ำ เพราะสำหรับมูฟแล้ว แม้ความเป็นจริงทางการเมืองอาจเต็มไปด้วยปรปักษ์ที่มุ่งต่อสู้ทำหั่นระหว่างกัน แต่ความเป็นปรปักษ์ดังกล่าวก็ไม่จำเป็นต้องวางอยู่บนการมองโลกที่แบ่งขั้วออกเป็นสองฝักสองฝ่ายระหว่างมิตรและศัตรูอยู่เสมอ ตรงกันข้ามโลกตามความเป็นจริงทางการเมืองในสายตาของมูฟกลับคือโลกแบบพหุนิยมที่มีหลายฝักหลายฝ่าย ไม่จำกัดอยู่แค่สองฝ่าย ในแง่นี้ด้วยตระหนักถึงเงื่อนไขแบบพหุนิยมของโลกดังกล่าว ความขัดแย้งทางการเมืองสำหรับมูฟจึงไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปของการแบ่งแยกมิตร/ศัตรูเสมอไป เพราะการตระหนักถึงการดำรงอยู่ของฝักฝ่ายต่าง ๆ ที่มากกว่าการแบ่งขั้วแบบมิตรและศัตรูย่อมทำให้แต่ละฝ่ายต่างก็มองเห็นความเป็นไปได้ที่พวกตนอาจผูกมิตรกับฝ่ายอื่น ๆ กระทั่งเปลี่ยนข้างเพื่อหลีกเลี่ยงฐานะทางการเมืองอันเสียเปรียบของฝ่ายตน ความขัดแย้งทางการเมืองจากมุมมองของมูฟ จึงหาใช่ความขัดแย้งแบบมิตร/ศัตรูที่ต่างฝ่ายต่างเป็นปรปักษ์อย่างตายตัวเปลี่ยนแปลงไม่ได้ หากแต่คือความขัดแย้งแบบคู่แข่ง (Agonism) ซึ่งต่างฝ่ายต่างตระหนักถึงการดำรงอยู่ของฝ่ายต่าง ๆ และความเป็นไปได้ในการร่วมมือ ผูกมิตรเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการเมืองให้กับฝ่ายตน³

³ ผู้สนใจสามารถดูข้อวิจารณ์ของมูฟต่อขมิทท์ในประเด็นข้างต้นได้ใน Chantal Mouffe, *The Democratic Paradox*, pp. 53 - 7.

นั่นจึงไม่แปลกที่แม้াজตระหนักดีถึงข้อจำกัดของระบอบเสรีประชาธิปไตย แต่มุฟก็กลับยังคงเห็นความสำคัญของสถาบันการเมืองในระบอบดังกล่าว โดยเฉพาะการเลือกตั้งและสถาบันตัวแทนเพราะการเลือกตั้งและสถาบันตัวแทนคือกลไกทางสถาบันที่พร้อมเปิดช่องให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามานำเสนอ จัดวางและเชื่อมต่อวาระของตนเข้ากับฝ่ายอื่น ๆ จนก่อเกิดเป็นห่วงโซ่สมมูลที่สามารถสร้างอำนาจนำและเป็นผู้กำหนดทิศทางของสังคมได้ (หน้า 126) นั่นจึงอาจเป็นที่มาที่ทำให้มุฟ นำเสนอแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบคู่แข่ง ซึ่งเป็นแนวคิดที่แม้ด้านหนึ่งอาจเห็นแย้งกับระบอบเสรีประชาธิปไตย แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ปฏิเสธความสำคัญของสถาบันตัวแทนและการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย เพราะกลไกดังกล่าวคือกลไกที่ช่วยจรรโลงและแปรความขัดแย้งแบบมิตร/ศัตรูให้กลายเป็นความขัดแย้งแบบคู่แข่งผ่านการเปิดช่องทางให้กลุ่มต่าง ๆ สามารถเชื่อมต่อกับกลุ่มอื่น ๆ เพื่อช่วงชิงอำนาจนำและจัดตั้งวาระของตนเข้าสู่สังคมการเมืองได้เสมอ เพียงแต่ในขณะที่ระบอบเสรีประชาธิปไตยอาจพิจารณาว่าการเลือกตั้งและสถาบันตัวแทนคือ กลไกรองรับการตัดสินใจทางการเมืองของปัจเจกชนแต่ละคนอย่างสมเหตุสมผล ประชาธิปไตยแบบคู่แข่งของมุฟกลับพิจารณาการเลือกตั้งและสถาบันตัวแทนว่าเป็นเวทีของการช่วงชิงตำแหน่งแห่งที่สำหรับการสถาปนาอำนาจนำจากฝ่ายต่าง ๆ ผ่านการแข่งขันเชื่อมต่อวาระทางการเมืองของแต่ละฝ่ายเพื่อช่วงชิงที่นั่งและกลไกซึ่งจะให้อำนาจนำในการนำพาสังคมการเมืองไปสู่เป้าหมายตามวาระทางการเมืองของตน

ด้วยเหตุนี้เมื่อนำมาปรับประยุกต์เพื่อใช้วิเคราะห์และสร้างตัวแบบสำหรับการเคลื่อนไหวของขบวนการฝ่ายซ้ายร่วมสมัยมุฟจึงวิพากษ์วิจารณ์ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวในปัจจุบันอย่างเผ็ด

ร้อน โดยเฉพาะแนวทางการเคลื่อนไหวที่ละทิ้งและปฏิเสธการเข้าไปมีบทบาทในสถาบันการเมืองและกลไกรัฐในปัจจุบัน ซึ่งเป็นแนวทางที่มูฟเห็นว่าเป็นภาพสะท้อนจากความผิดพลาดทางทฤษฎีในข้อวิเคราะห์ของไมเคิลฮาร์ดและอันโตนิโอ เนกรี (Michael Hardt and Antonio Negri) สองนักทฤษฎีมาร์กซิสต์คนสำคัญเจ้าของแนวคิดเรื่องจักรวรรดิ (Empire) และพหุฝูงชน (Multitude) ซึ่งถูกกล่าวขวัญอย่างแพร่หลายจากเหล่านักวิชาการฝ่ายซ้ายนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 21 เป็นต้นมา

ทั้งนี้ในงานเขียนเรื่อง Multitude: War and Democracy in the Age of Empire หรือพหุฝูงชน : สงครามและประชาธิปไตยในยุคจักรวรรดิฮาร์ดและเนกรีได้ชี้ให้เห็นว่า ภายใต้เงื่อนไขของโลกในศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดที่ทุนนิยมขยายตัวและเต็มไปด้วยความยืดหยุ่น ทั้งยังยกระดับแบบแผนการใช้อำนาจอธิปไตยจากเดิมที่อยู่ในกลไกของรัฐประชาชาติมาเป็นกลไกข้ามชาติ (หรือที่ทั้งคู่เรียกว่าจักรวรรดิ) นั้น เงื่อนไขของการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยชนชั้นแรงงานและเหล่าผู้ถูกกดขี่จะเปลี่ยนไปจากเดิมที่เป็นการรวมกลุ่มในรูปของชนชั้นกรรมาชีพมาเป็นการรวมกลุ่มในแบบพหุฝูงชน โดยทั้งคู่ได้ชี้ให้เห็นว่าการรวมกลุ่มแบบพหุฝูงชนนั้นจะเป็นการรวมกลุ่มที่ยืดหยุ่นเสรีภาพของผู้เข้าร่วมแต่ละคนภายใต้การมีประเด็นและเป้าหมายปลายทางบางอย่างร่วมกัน การรวมกลุ่มแบบพหุฝูงชนจึงเป็นการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวที่ปฏิเสธการจัดขบวนเป็นรูปเป็นร่างอย่างชัดเจนตายตัว เพราะการจัดขบวนอย่างเป็นทางการเป็นรูปเป็นร่างตามทัศนะของฮาร์ดและเนกรีย่อมตามมาด้วยการจัดองค์กรแนวตั้งที่ต้องมีผู้นำมีลำดับชั้น มีสายการบังคับบัญชาอันแน่นอน จนนำมาสู่การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอันแตกต่างหลากหลายของสมาชิกใน

กลุ่ม⁴ ในแง่นี้การเคลื่อนไหวของพหุผู้ชนจึงเป็นการเคลื่อนไหวที่ขับเคลื่อนผ่านการจัดเครือข่าย ซึ่งเน้นสร้างสายสัมพันธ์แนวนอนโดยมีกลไกการส่งข้อมูลข่าวสารเป็นหัวใจสำคัญ เน้นความยืดหยุ่น รวดเร็วต่อการปรับตัวตามสถานการณ์ และให้อิสระในการปฏิบัติงานกับสมาชิกแต่ละคนอย่างเต็มที่โดยไม่มีการควบคุมจากส่วนกลางนอกจากการยึดมั่นต่ออุดมการณ์และปทัสถานอันเป็นคุณค่าที่สมาชิกทุกคนต่างให้ความสำคัญร่วมกัน⁵ ซึ่งสุดท้ายแล้วทั้งฮาร์ดและเนกรีต่างก็เห็นว่าการเคลื่อนไหวของพหุผู้ชนดังกล่าว จะขับเคลื่อนสังคมประชาธิปไตยให้ข้ามพ้นข้อจำกัดของระบอบเสรีประชาธิปไตยอย่างการมีสถาบันตัวแทนและการเลือกตั้งไปสู่สังคมประชาธิปไตยสมบูรณ์ (Absolute Democracy) ที่สมาชิกทุกคนต่างเป็นตัวแทนของตนโดยไม่จำเป็นต้องใช้ตัวแทนและกลไกสถาบันต่าง ๆ ของรัฐอีกต่อไป⁶

นี่จึงอาจเป็นสาเหตุที่เมื่อข้อวิเคราะห์ของฮาร์ดและเนกรีข้างต้นได้รับการเผยแพร่และกล่าวขวัญอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักเคลื่อนไหวและนักวิชาการฝ่ายซ้ายแล้ว การเคลื่อนไหวทางสังคมทั้งหลายจึงยึดแนวยุทธศาสตร์ที่ปฏิเสธการเข้าไปมีส่วนร่วมในสถาบันตัวแทนและกลไกรัฐด้วยมองว่ากลไกรัฐและสถาบันตัวแทนทั้งหลายเป็นเพียงเครื่องมือที่คอยสร้างความชอบธรรมให้กับการกดขี่ขูดรีดของชนชั้นนายทุนเท่านั้น อย่างไรก็ตามสำหรับมูฟแล้ว ข้อเสนอตามทฤษฎี

⁴ ผู้สนใจสามารถดูตัวอย่างอันหลากหลายในกรณีนี้ได้ใน Michael Hardt and Antonio Negri. *Multitude: War and Democracy in the Age of Empire*. pp. 64 - 78.

⁵ Ibid. pp. 79 - 91.

⁶ Ibid. pp. 328 - 47.

ของฮาร์ดและเนกรีดังกล่าวกลับเป็นข้อเสนอที่ผิดพลาดอย่างน้อยสองประการด้วยกัน ประการแรกคือลักษณะการพิจารณาไกลรัฐของฮาร์ดและเนกรีที่มุ่งมองว่า สืบทอดขอบกว้งมาจากคาร์ลมาร্কอย่างชัดเจนโดยเฉพาะการพิจารณารัฐและองค์ประกอบต่าง ๆ ภายในกลไกรัฐว่าเป็นเนื้อเดียวกันและทำหน้าที่เพียงแค่เป็นเครื่องมือของชนชั้นนายทุนเท่านั้น จนมองไม่เห็นการปะทะ ต่อกัน ต่อกันของฝ่ายต่าง ๆ ที่อยู่ภายในกลไกดังกล่าว (หน้า 78)⁷ ส่วนประการที่สองคือข้อจำกัดต่อการประเมินการรวมกลุ่มแบบพหุผู้ชนของทั้งคู่เองที่แม้อาจให้ความสำคัญกับความแตกต่างหลากหลายของผู้เข้าร่วม แต่ก็กลับเพิกเฉย มองข้ามมิติความเป็นปรปักษ์ต่อกันภายในหมู่ผู้เข้าร่วมเองราวกับว่าผู้เข้าร่วมต่างก็มีเป้าหมายร่วมกันในการต่อสู้กับรัฐและทุนจนมองไม่เห็นความเป็นไปได้ที่บางส่วนของพหุผู้ชนอาจกลายเป็นปฏิปักษ์ระหว่างกันกระทั่งเปลี่ยนฝ่ายไปเข้าร่วมกับรัฐเสียเอง (หน้า 78-9)

ในสายตาของมูฟความผิดพลาดของฮาร์ดและเนกรีข้างต้นนี้ แท้จริงแล้วคือ ภาพสะท้อนความผิดพลาดในระดับวิธีวิทยาที่ทั้งคู่ยังคงยึดติดกับแนวทางการวิเคราะห์แบบมาร์กซิสต์ดั้งเดิม ซึ่งเป็นแนวทางที่ลดทอนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทุกอย่างให้กลายเป็นเพียงตัวแปรตามพัฒนาการทางเทคโนโลยีในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จนมองไม่เห็นการปะทะของฝ่ายต่าง ๆ ในช่วงเวลาดังกล่าวโดยเฉพาะการต่อสู้เพื่อช่วงชิงความสามารถสำหรับการสถาปนาอำนาจนำในสังคมผ่านการตัดการเชื่อมต่อ (Dis-articulate) ของฝ่ายที่กุมอำนาจนำเดิมและการแข่งขันเพื่อสร้างการเชื่อมต่อใหม่ (Re-articulate) จนสามารถสร้าง

⁷ ผู้สนใจสามารถดูรายละเอียดของแนวทางการพิจารณารัฐภายใต้แง่มุมดังกล่าวเพิ่มเติมได้ใน Martin Carnoy. *The State and Political Theory*. Ch.3 -4.

ห่วงโซ่สมมูล สถาปนาอำนาจและจัดตั้งวาระตลอดไปจนถึงระเบียบ
ทางการเมืองชุดใหม่ได้เป็นผลสำเร็จ (หน้า 71-4) ซึ่งแม้แต่ความสำเร็จ
ในการเคลื่อนไหวแบบพหุพลังชนของฮาร์ดและเนกรีเอง สำหรับมูฟก็คง
มีอาจเป็นไปได้หากปราศจากการเชื่อมต่อกับฝ่ายต่าง ๆ จนสร้างห่วงโซ่
สมมูลและสามารถช่วงชิงอำนาจเพื่อกำหนดวาระของตนให้กับ
สังคม (หน้า 74-6) ด้วยเหตุนี้ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวที่ปฏิเสธการ
เข้าไปมีบทบาทในกลไกรัฐและสถาบันตัวแทน จากมุมของมูฟจึง
ย่อมเป็นยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวอันผิดพลาดของฝ่ายซ้ายที่ละทิ้ง
โอกาสในการควบคุมกลไกซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนวาระทางการเมืองต่างให้
กลายเป็นรูปธรรมอันจะส่งผลต่อการดำรงฐานะผู้ครองอำนาจนำ
ได้อย่างมั่นคงตามไปด้วย

เพราะฉะนั้น นอกจากวิพากษ์แนวทางการเคลื่อนไหวฝ่ายซ้าย
ที่ปฏิเสธกลไกรัฐและสถาบันตัวแทนแล้ว คู่แข่ง: พินิจโลกอย่างเป็นทางการ
เมืองยังให้ความสำคัญกับบทบาทของสถาบันการเมืองและแนวทาง
การเชื่อมต่อนี้ระหว่างสถาบันดังกล่าวกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม
เพื่อสร้างห่วงโซ่สมมูลที่สามารถต่อกร ปะทะกับกลุ่มทุนข้ามชาติและ
อุดมการณ์เสรีนิยมใหม่ ไม่ว่าจะเป็นในกรณีของสหภาพยุโรป ซึ่งมูฟ
เล็งเห็นว่า ถึงเวลาแล้วที่ขบวนการฝ่ายซ้ายจะต้องร่วมมือกัน
เปลี่ยนแปลงวาระทางการเมืองของสถาบันดังกล่าวจากที่เคยเป็นเพียง
ร่างทรงของอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่แบบอเมริกัน มาเป็นองค์กรทางการเมือง
ที่มีเป้าหมายในการสร้างความเสมอภาคและความรุ่งเรืองให้กับ
ประชาชนชาวยุโรป (หน้า 43-64) หรือการแสดงศิลปะเพื่อสร้างสำนึก
สาธารณะรวมไปถึงการตระหนักรู้ร่วมกันถึงความจำเป็นของการมี
สถาบันที่มุ่งรับใช้ประโยชน์ของสาธารณะชนอย่างแท้จริงไม่ว่าจะเป็น
การแสดงศิลปะเพื่อต่อต้านอำนาจนำ (Counter-hegemony) ของ

อัลเฟรโด จาร์ (Alfredo Jaar) และกลุ่ม Yes man ตลอดไปจนถึง บทบาทการเป็นสถาบันที่ให้การศึกษากฎเกณฑ์อย่างพิถีพิถัน ศิลปะร่วมสมัยแห่งบาเซโลนา (Museu d' Art Contemporani de Barcelona-MACBA) (หน้า 85-105) เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป **คู่แข่ง: พินิจโลกอย่างเป็นการเมือง** นับเป็น ผลงานล่าสุดของมูฟที่มีความน่าสนใจอย่างไม่อาจปฏิเสธได้ จริงอยู่ แม้เนื้อหาภายในเล่มอาจเป็นการรวมบทความที่มูฟเขียนขึ้นต่างกรรม ต่างวาระ แต่หนังสือเล่มนี้ก็ให้ภาพรวมของเนื้อหาได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะข้อวิพากษ์และการสรุปบทเรียนของขบวนการเคลื่อนไหว ฝ่ายซ้ายในปัจจุบันตลอดไปจนถึงคุณูปการที่แนวคิดเรื่องประชาธิปไตย แบบคู่แข่งมีต่อแนวยุทธศาสตร์และการเคลื่อนไหวดังกล่าว แน่ละ ข้อเสนอที่ยังคงให้ความสำคัญกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในสถาบันตัวแทน กลไกรัฐและการเลือกตั้งนั้นอาจขัดใจสาวกและเหล่านักวิชาการฝ่ายซ้าย จำนวนมากที่เชิดชูประชาธิปไตยทางตรงและปฏิเสธแนวทาง ประชาธิปไตยแบบตัวแทน แต่หากไม่จมอยู่กับอคติของตนจนเกินไป ก็ จะพบว่า ข้อเสนอของมูฟใน **คู่แข่ง: พินิจโลกอย่างเป็นการเมือง** นี้ คือข้อเสนอที่ปฏิบัติและเห็นผลลัพธ์ได้อย่างแท้จริง ทั้งเป็นข้อเสนอ ที่อาจเหมาะสมกับการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองอย่างถึงที่สุด ที่สำคัญหาก **คู่แข่ง: พินิจโลกอย่างเป็นการเมือง** เล่มนี้จะให้บทเรียน กับผู้อ่านบางทีบทเรียนที่สำคัญที่สุดก็อาจไม่ใช่อะไรเลยนอกจากการ บ่งบอกข้อเท็จจริงว่าปลายทางของประวัติศาสตร์ปลายทางที่มนุษย์จะ อยู่ร่วมกันโดยปราศจากความขัดแย้งใดๆ ล้วนไม่เคยมาถึงอย่างแท้จริง (หน้า 82 - 4)

บรรณานุกรม

- Mouffe, Chantal. (201). **Agonistics: Thinking the World Politically**. London: Verso.
- _____. (2000). **The Democratic Paradox**. London: Verso.
- Schmitt, Carl. (1996). **The Concept of The Politica**. Chicago: The University of Chicago Press.
- Hardt, Michael and Antonio Negri. (2005). **Multitude: War and Democracy in the Age of Empire**. London: Penguin Books.
- Carnoy, Martin. (1984). **The State and Political Theory**. Princeton: Princeton University Press.

